
LEVÉLFÉLE JÁKI LÁSZLÓ TANÁR ÚRNAK – A TÚLPARTRA

BALOGH MIHÁLY¹

Drága Tanár Úr!

Omnes eodem cogimur. Mindannyian ugyanoda kényszerülünk, írta le hajdan a költő, *Horatius*.

Tudjuk! Mégis mindig megrendülünk, ha közülünk valót, ha szerettünket ragadja el a *pallida mors*, a sápadt halál.

Mint most téged...

Némán kell elviselned már a magasztaló búcsúszavakat, a főhajtást. Nem állíthatsz meg egy rezignált, szerény, jákis kézlegyintéssel. Nem mondhatod: nem az ember a fontos, hanem a tett. Tűrnöd kell, hogy legalább egy végső, múltó pillanatra körülötted forog a világ, és már nem te sűrögsz-forogsz többé a világ körül.

Mert – *Minden Egész eltörött!*

A *Minden Egész...* egyik kicsiny, de feledhetetlen, fájó hiányt hordozó darabkája legyen most a mi odaveszett barátságunk!

Negyven éve találkoztunk először. Hús-vér magad jelen se voltál, amikor odaszólt nekünk, hallgatóknak *Szabó Sándor* tanár úr, hogy aki a neveléstörténeti irodalomban búvárokodna, nem kerülheti ki „*A Jákit*.” Így: idézőjelben, kurzívval és fettel, keresztnév nélkül – a *Magyar pedagógiai irodalom 1920–1944* című bibliográfiád önazonosaként.

Aztán eltelt másfél évtized, és megcsörrent egyszer a telefon iskolám könyvtárában. Lendületes, fiatalos hangon mondtad: Jáki vagyok! Jáki László az OPKM-ből!

„*A Jáki!*” – ugrott volna be – ha hagyta volna. De te folytattad, szárnyas szavakkal, hogy a főnököd, volt tanárom, *Horváth Tibor* ajánlásával keresel. Vannak-e a szertárainkban régi taneszközök? Nagyszerű! Hát régi pedagógiai könyvek? Comenius is? Az *Orbis pictus* meg a *Ianuae linguarum* is? Pláne nagyszerű! Akkor meglátogatsz!

Pár nap múlva ifjonti elánnal érkeztél. Bekalandoztuk az épületet. Mindenre kíváncsi voltál, noha mindent tudtál. Kérdeztél és dicsértél, én meg csak loholva tudtam lépést tartani veled – fizikai és szellemi értelemben is. Elvben kalauzoltalak, a gyakorlatban követtelek.

Legközelebb 1998 forró nyarán találkoztunk az OPKM-ben. Máig előttem van a Honvéd utcai, tenyérnyi világítóudvarba beszorult kis nyomda. Néhány özőnvíz

¹ Balogh Mihály nyugalmazott főigazgató, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest

előtti masina volt az infrastruktúra, amelyre épült a cég kiadói tevékenysége. Persze sokkal inkább épült a te lehetetlent nem ismerő, sok leleménnyel átjárt lelkesedésre, ahogyan az unokáid mondanák – „pörgésedre”.

A kultuszminiszter báró *Eötvös József* írta le egy helyütt, hogy az iskolában „minden módszernek igaz életet a tanár lelkes személyisége ad.” A szakmai környezetben ez az igaz életet adó lelkes tanárember te voltál egy évtizeden át. Amíg megadatott, hogy a munkatársad lehettem a *Könyv és Nevelés* szerkesztésében, meg a két sorozat, a *Tudós tanárok...*, a *Mesterek és tanítványok*, meg több más kiadvány ágas-bogas gondjaiban.

Emlékszem, mennyit küszködtünk, mire elindulhatott a folyóirat, meg a két sorozat. Fiskálisra erőszakolt bölcsész agyammal belegondolni se mertem, hogy a nyers valóságtól micsoda távlatokba kalandoztak el szakmai álmaid. Hisz többnyire vékonyan voltunk eleresztve – akár pénzben, akár külső-belső támogatásban.

Fontos dolgokat tanultam el tőled a tíz év alatt. Kezdetben, egy-egy kudarcunk után, leginkább a talpon maradás mesterségét, a fölállni, továbblépni tudást, a kitartást. Mert előbb-utóbb sok mindent elértél, de soha nem erővel, hanem mindig akarással, kitartással, hittel...

Emlékszem a leányfalusi „faházba kihelyezett” szerkesztőbizottsági ülésekre, ahol nemcsak szellemi frissességedet csodálhattuk, hanem a szakácmesterséged adta kulináris gyönyörök élvezőivé is válhattunk.

Elevenen élnek bennem magyarpolányi világmegváltó „agymenéseink”. A rólad ránk is átragadt szellemi-lelki vibrálás. Hogyan is feledhetném mindezeknek letaglózó ellentétét: a fásult hangot, ahogy a Fő Illetékes lesöpörte az asztaláról ötünk jónak remélt polányi programját. Este sírva-vidagva temettük együtt kikukázott álmunkat – de másnap újra, újat kezdtünk.

És nem csak a munka kötött össze! Ott volt Dunavecse, a „legkedvesebb közös többszörös.” Nekem egy könyv, amit akkoriban írtam róla, neked ifjúkorod „messze ringó világa.” Ott volt Leányfalu, a faház a nagy beszélgetésekkel, egy-egy pohárka bor mellett. Lefekvés előtt rendre elmantráztuk a túlélési receptünket: minden kilégzésre jöhet egy belégzés!

Drága Tanár Úr!

Ez a recept most lejárt, mert most – *Minden Egész eltörött...*

Vagy mégsem? Hisz mi tudni véljük, amit az angyalok kara még nem is sejt: hogy készül már az égi hangok bibliográfiája, gyűlik az anyag a mennyei nevelés történetéhez, és mindjárt megjelenik a felhőkön túli folyóiratod első száma: a *Könny és Nevetés...*

Búcsúznék. Mondanám, hogy nyugodj békében! De talán... lehetetlent várok el tőled?

Emléked felidézve bizvást állíthatjuk rólad Horatius szavaival, hogy: *Non omnis moriar. Nem halok meg egészen...*

Mert az életed lezárult ugyan, de az életműved teljes, mert te is véghezvitted immár nagy hírű munkádat.

Az ércnél maradandóbbat...

Jákai László (1931. június 29. – 2020. május 10.) előadást tartott az *Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban* 2019 októberében.

A kép Csík Tibor *Jákai László tudományos munkássága az Országos Pedagógiai Könyvtárban* című tanulmányához kapcsolódik (7–26. oldal).

A fényképet Molnár Imre készítette.

Papírszínház színpada

A kép Pásztor Csörgei Andrea A képtől az elbűbésítésig. A papírszínház alkalmazása a drámapedagógiai munkában című tanulmányához kapcsolódik (63–88. oldal).

A fényképet Lenka Daňková készítette.